

### บทที่ 3

#### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง "การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม" เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งศึกษาการดำเนินงานประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว รวมทั้งกลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสามแห่งอันได้แก่

1. หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว ต.หนองขาว อ.ท่าม่วง จ.กาญจนบุรี
2. ตลาดบางหลวง ร.ศ.122 ต.บางหลวง อ.บางเลน จ.นครปฐม
3. ตลาดน้ำวัดลำพญา ต.ลำพญา อ.บางเลน จ.นครปฐม

เหตุผลที่เลือกศึกษาสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามแห่งข้างต้นนั้น เนื่องจากสถานที่ท่องเที่ยวทั้งสามแห่งมีการจัดการท่องเที่ยวตามแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ตามแนวคิดของ Fennell (1999) ที่กล่าวไว้ว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (Socio cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยวที่เน้นให้สัมผัสกับทรัพยากรท่องเที่ยวด้านสังคมและวัฒนธรรมดั้งเดิมของท้องถิ่น โดยเน้นการอนุรักษ์ทรัพยากรดั้งเดิมให้คงไว้ อีกทั้งในการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาแล้วยังไม่มีการศึกษาวิจัยสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสามแห่งนี้ในเชิงของการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

การดำเนินการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ รวบรวมข้อมูลโดย การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ประกอบกับการใช้เทคนิค Snow ball เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวแต่ละแห่งที่ทำการศึกษา และการศึกษาจากเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย

#### แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา

##### 1. การวิเคราะห์เอกสาร

แหล่งข้อมูลประเภทเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น ข่าวประชาสัมพันธ์ กระบวนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์ รวมทั้งบทความ บทวิจารณ์ และบทสัมภาษณ์ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยว และการ

ดำเนินงานประชาสัมพันธ์ แหล่งข้อมูลที่ดีศึกษานี้ยังรวมไปถึงเอกสารเผยแพร่ต่างๆ สิ่งพิมพ์ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของชุมชน โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับประเด็นที่จะทำการวิจัย คือ การดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนในพื้นที่

## 2. การสัมภาษณ์เชิงลึก

แหล่งข้อมูลประเภทบุคคลซึ่งเป็นกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) โดยการคัดเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยสามารถรวมจำนวนผู้ให้ข้อมูลหลักทั้งสิ้น 18 คน โดยแบ่งกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวม
  2. ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์
  3. กลุ่มชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว
- โดยสามารถระบุรายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์ในเบื้องต้นแบ่งตามสถานที่ท่องเที่ยวได้ดังนี้

### หมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว จำนวน 8 คน

#### ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวม

- |                         |                                             |
|-------------------------|---------------------------------------------|
| 1. พระครูถาวรกาญจนนิมิต | เจ้าอาวาสวัดอินทาราม                        |
| 2. นายมนู อำนวย         | ประธานการท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว  |
| 3. นางอุบล อำนวย        | กรรมการการท่องเที่ยวหมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว |

#### ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์

- |                              |                                                     |
|------------------------------|-----------------------------------------------------|
| 4. นายเรวัตร เพิ่มพองศาเจริญ | ผู้ช่วยผู้อำนวยการการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี     |
| 5. นางสาวบุรณการ จตุพรไพศาล  | เจ้าของบริษัททัวร์ R.S.P Jumbo Travel Centre        |
| 6. นางสาวโพมฤทัย ทองแท้      | เจ้าหน้าที่โครงการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน ตำบลหนองขาว |

#### กลุ่มชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

- |                     |                    |
|---------------------|--------------------|
| 7. นางหมากบ บุญเฉลย | กรรมการฝ่ายอาหาร   |
| 8. นายลำเนา เอกสาร  | กรรมการฝ่ายต้อนรับ |

### ตลาดบางหลวง ร.ศ.122 จำนวน 5 คน

ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวม

- 1.นายสมศักดิ์ อยู่มาก                      ประธานพัฒนาตลาดบางหลวง

ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์

- 2.นายดำรงศักดิ์ หมอนทอง              ผู้อำนวยการกองการศึกษา
- 3.นางเกษร สุจินดานุพงษ์                  เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ตำบลบางหลวง

กลุ่มชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

- 4.นายพิทักษ์ โกวิทานุพงษ์              ผู้ประกอบการร้านค้า
- 5.นางเทียมลั้ง แซ่อึ้ง                      ผู้ประกอบการร้านค้า

### ตลาดน้ำวัดลำพญา จำนวน 5 คน

ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวโดยภาพรวม

1. นายณรงค์ศักดิ์ เลิศสิทธิพันธ์      ประธานสภาวัฒนธรรมตำบลลำพญา
2. นางฐาปณีย์ เลิศสิทธิพันธ์          กรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมตำบลลำพญา

ผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการประชาสัมพันธ์

3. นายสมศักดิ์ เอี่ยมพลับใหญ่      อดีตเจ้าอาวาสวัดลำพญา / กรรมการบริหารสภาวัฒนธรรมตำบลลำพญา/ ผู้ประกอบการร้านค้า

กลุ่มชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

- 4.นายพิจิตร สอนชูผล                      ผู้ประกอบการร้านค้า
- 5.นางสาวมุกดา ปานพิมพ์ใหญ่          ผู้ประกอบการร้านค้า / กรรมการฝ่ายบริหาร

### เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

#### 1.แบบสัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์เจาะลึกบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดประเด็นคำถามไว้ล่วงหน้าและใช้คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสามารถเล่าเรื่องได้อย่างละเอียด และตรงกับความเป็นจริง และคำถามสามารถยืดหยุ่น รวมทั้งเพิ่มหรือลดประเด็นคำถามตามสถานการณ์ในการสัมภาษณ์และบุคคลผู้ให้สัมภาษณ์

## 2. ผู้วิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยจะเข้าร่วมโปรแกรมการท่องเที่ยวต่างๆของทั้งสามแหล่งท่องเที่ยว เพื่อจะได้นำประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกนั้นผู้วิจัยได้แบ่งประเด็นคำถามออกเป็น 3 ส่วน สำหรับผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยรวม ผู้รับผิดชอบด้านการประชาสัมพันธ์ กลุ่มชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ดังนี้

### 1. ประเด็นคำถามหลักสำหรับผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการท่องเที่ยวโดยภาพรวม

- 1.) สาเหตุในการริเริ่มการจัดการท่องเที่ยวและรูปแบบการท่องเที่ยว
- 2.) การประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวที่ผ่านมา มีการประชาสัมพันธ์อย่างไรบ้าง
- 3.) บทบาทของท่านในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวและการประชาสัมพันธ์ ท่านได้ทำอะไรบ้าง
- 4.) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ทำอย่างไร และใช้กลยุทธ์อะไรบ้างเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน
- 5.) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่ขัดขวางการมีส่วนร่วมของชุมชนมีอะไรบ้าง
- 6.) แนวทางการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวควรเป็นไปในรูปแบบใดในอนาคต

### 2. ประเด็นคำถามหลักสำหรับผู้รับผิดชอบด้านการบริหารจัดการงานประชาสัมพันธ์

- 1.) กระบวนการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว และกลยุทธ์ที่ใช้ในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว
- 2.) มีการประสานความร่วมมือด้านงานประชาสัมพันธ์ระหว่างภาคส่วนต่างๆ (รัฐ-ชุมชน-องค์กรภายนอก) หรือไม่ อย่างไร
- 3.) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการท่องเที่ยว ทำอย่างไร และใช้กลยุทธ์อะไรบ้างเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชน

4.) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

5.) แนวทางการดำเนินงานประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวควรเป็นไปในรูปแบบใดในอนาคต

### 3.ประเด็นคำถามหลักสำหรับกลุ่มชาวบ้านหรือสมาชิกในชุมชนที่มีส่วนร่วมในการจัดการการท่องเที่ยว

1.) ท่านได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอะไรบ้าง อย่างไร

2.) เหตุใดท่านจึงเข้าไปมีส่วนร่วม แรงจูงใจในการเข้าไปมีส่วนร่วมคืออะไรบ้าง และสิ่งที่ท่านได้รับการที่ท่านได้เข้าไปมีส่วนร่วมคืออะไรบ้าง อย่างไร

3.) ท่านได้รับทราบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆและการสร้างให้คนในชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมจากใคร หรือจากช่องทางใดบ้าง

2. เครื่องบันทึกเทป

3. สมุดบันทึก

4. กล้องถ่ายรูป

### การสร้างเครื่องมือ

การสร้างเครื่องมือหรือแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัย มีแนวทางดังนี้

1. นำวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาจำแนกออกเป็นประเด็นต่างๆ เพื่อให้สอดคล้องกับสิ่งที่ต้องการจะศึกษา โดยตั้งคำถามย่อยเป็นแนวทาง
2. ศึกษาเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสามแหล่ง รวมทั้งศึกษาจากงานวิจัยต่างๆที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการศึกษาวิจัย และเพื่อปรับแนวคำถามให้เหมาะสมกับเรื่องที่ต้องการจะศึกษา
3. เรียงแนวคำถาม จากคำถามทั่วไปแล้วจึงเข้าสู่คำถามหลัก และอาจมีการเพิ่มเติมคำถามซึ่งเป็นคำถามที่ไม่ได้เตรียมมาก่อน แต่เป็นคำถามที่ปรากฏขึ้นระหว่างสัมภาษณ์

### การตรวจสอบคุณภาพความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

ก่อนที่ผู้วิจัยนำเครื่องมือไปใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์หลักตัวจริง ผู้วิจัยได้ทำการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการตรวจสอบความเที่ยงตรงตามเนื้อหา(Content

Validity) โดยผู้วิจัยได้นำแนวคำถามหรือแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปขอรับคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษา ก่อนนำไปใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแนวคำถาม ความครอบคลุมของประเด็นที่ต้องการศึกษา และภายหลังจากที่ผู้ทำการวิจัยได้ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไปทดลองใช้สัมภาษณ์บุคคลที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างแต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจริง จำนวน 10 คน เพื่อตรวจสอบอีกครั้ง ก่อนเก็บข้อมูลจริง ซึ่งจากการนำแบบสัมภาษณ์ไปทดลองใช้ก่อนเก็บข้อมูลจริงพบว่า แบบสัมภาษณ์ให้ผลเป็นที่น่าเชื่อถือ สามารถนำไปใช้เก็บข้อมูลจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจึงใช้ สมุดบันทึก และเครื่องบันทึกเสียงช่วยในการบันทึกประเด็นสำคัญของผู้ให้สัมภาษณ์ โดยนำ ข้อมูลการสัมภาษณ์มาถอดเทปและทำการสรุปอีกครั้งเพื่อให้ได้รายละเอียดของประเด็นต่างๆ อย่างชัดเจนและครบถ้วน

การเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้มีวิธีการดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมายโดยมีขั้นตอนดังนี้
  - 1.) ขั้นแนะนำตัว ผู้วิจัยได้แนะนำตัวอย่างเปิดเผย (Overt Role) และได้แจ้งให้กลุ่มเป้าหมายทราบถึงจุดประสงค์ของการสัมภาษณ์และวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้ก่อนดำเนินการสัมภาษณ์
  - 2.) ขั้นสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกกับกลุ่มเป้าหมายโดยใช้แบบสัมภาษณ์ ซึ่งได้จัดเตรียมไว้ล่วงหน้าแล้ว พร้อมทั้งมีการบันทึกเสียงลงในเครื่องบันทึกเสียงในระหว่างการสัมภาษณ์ทุกครั้ง ซึ่งผู้วิจัยจะใช้เทคนิค Snow ball ร่วมด้วยเพื่อให้ผู้สัมภาษณ์ได้แนะนำบุคคลที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่สัมภาษณ์ต่อเนื่องกันไป เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดจากผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง
  - 3.) ขั้นเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ หลังจากเสร็จสิ้นการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะทำการถอดเทป และบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษรที่ชัดเจนเพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป
2. การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก ประกอบกับการเข้าร่วมโปรแกรมการท่องเที่ยววัฒนธรรม ของ

สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้งสามแห่ง เพื่อนำประสบการณ์จากการท่องเที่ยวมาวิเคราะห์ข้อมูลต่างๆ ให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

3. การศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้รวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องกับหมู่บ้านวัฒนธรรมหนองขาว ตลาดบางหลวง รศ.112 และตลาดน้ำวัดลำพญา ทั้งด้านการจัดการการท่องเที่ยว การดำเนินการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว กลยุทธ์การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างการมีส่วนร่วม รวมทั้งข่าวประชาสัมพันธ์ บทความ บทวิจารณ์ บทสัมภาษณ์ และเอกสารเผยแพร่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อนำมาประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ เพื่อให้มีความชัดเจนและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

### การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ หลังจากที่ได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ว่าเพียงพอ ครบถ้วน ถูกต้อง มีคุณภาพ ซึ่งสามารถตอบปัญหาการวิจัยได้ และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว จึงนำข้อมูลมาวิเคราะห์ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. จัดแฟ้มข้อมูล (Files) ตามประเด็นของวัตถุประสงค์ในการวิจัยและปัญหามาวิจัยที่กำหนด
2. จำแนกประเภทข้อมูล (Typology Analysis) โดยจำแนกข้อมูลเป็นประเภท นำข้อมูลที่มีความสัมพันธ์กันมารวมเป็นหมวดหมู่ เพื่อจัดระเบียบหรือโครงสร้างของข้อมูล (reconstruct) ให้บ่งชี้ลักษณะ กระบวนการ และความเป็นเหตุเป็นผลของเหตุการณ์ที่ชัดเจน

### การนำเสนอผลการวิจัย

เมื่อได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำเสนอข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหา ตามประเด็นปัญหามาวิจัยเป็นหลัก โดยจะนำเสนอในรูปแบบผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยแบ่งประเด็นตามวัตถุประสงค์หลักของการวิจัย และใช้ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยรวบรวมความคิดเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ และหาประเด็นที่เด่นมีน้ำหนักมาอธิบาย และมีเหตุผลสนับสนุน โดยอิงข้อมูลประเภทเอกสาร รวมทั้งแนวคิดทฤษฎีต่างๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย เพื่อตอบปัญหาการวิจัย